

Nr 10

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående de allmänna barnbidragen, m. m.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft fem inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 52 i första kammaren av fru *Svenson m. fl.* och nr 68 i andra kammaren av herr *Wahlund m. fl.* om indexreglering av de allmänna barnbidragen,

2) de likalydande motionerna nr 511 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt nr 594 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Gävle om höjning av de allmänna barnbidragen, m. m., samt

3) motionen nr 590 i andra kammaren av fru *Kristensson* angående stödet åt barnfamiljerna.

Motionsyrkandena

I motionerna I: 52 och II: 68 hemställes »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att frågan om indexreglering av allmänna barnbidragen må utredas och förslag föreläggas riksdagen i enlighet med vad i motionen anförts». I motionerna göres gällande, att en indexreglering av barnbidragen torde kunna genomföras på i huvudsak samma sätt som skett beträffande folkpensionerna.

I motionerna I: 511 och II: 594 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa dels »om förslag beträffande höjning av de allmänna barnbidragen till förslagsvis 600 kronor per år och barn och att förordning utfärdas om indexreglering av barnbidragen», dels ock att Kungl. Maj:t måtte »låta utreda och framlägga en långtidsplan syftande till att samhällets stöd skall motsvara minst en tredjedel av barnkostnaderna och att enföräldersfamiljerna får ett stöd som gör deras barn mera ekonomiskt jämställda med andra».

I motionen II: 590 hemställes i första hand att riksdagen måtte antaga följande

»1) Förslag
till

*Lag om ändring av lagen den 21 maj 1954 (nr 266)
om moderskapshjälp*

Härigenom förordnas, att 4 och 13 §§ lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp skola erhålla följande ändrade lydelse samt att i samma

lag skall införas en ny paragraf, benämnd 7 a, av den lydelse som nedan framgår.

4 §.

Moderskapspenning utgår i form av *grundpenning* samt under villkor som nedan sägs jämväl i form av *barntillägg, tilläggspenning och extra barn-tillägg*.

7 a §.

Extra barntillägg utgår till barnaföderska, som icke eljest har enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag, bidragsberättigande barn, samt utgår med 900 kronor.

Av extra barntillägg utgår fyrahundra kronor vid barnets födelse, tvåhundrafemtio kronor då barnet uppnått sex månaders ålder samt tvåhundrafemtio kronor då barnet uppnått en ålder av ett år.

13 §.

Statsbidrag utgår — — — nämligen för

a) läkarvård och resor enligt 3 §	50 procent;
b) grundpenning	50 procent;
c) barntillägg	75 procent;
d) extra barntillägg	100 procent.

Konungen äger — — — av desamma.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961.

2) Förslag
till*Lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (529)
om allmänt barnbidrag*

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänt barnbidrag skall erhålla följande ändrade lydelse.

1 §.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och fostran utgå allmänt barnbidrag enligt vad nedan närmare stadgas.

För familj, där föräldrarna sammanlever, skall bidraget utgå med 650 kronor om året för det näst äldsta barnet av eljest bidragsberättigande barn samt med 750 kronor för varje följande sådant barn. För annan familj skall bidraget utgå med 650 kronor om året för ett vart av de två äldsta bidragsberättigande barnen samt med 750 kronor för varje följande barn.

Allmänt barnbidrag — — — i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1961; dock att, beträffande yngsta barn som vid ikraftträdandet icke fyllt tre år, tidigare bestämmelser skola gälla till och med det kvartal, varunder barnet nått denna ålder.»

samt i andra hand att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om utredning och förslag om en sådan förskjutning i stödet till barnfamiljerna att barnbidragen i högre grad kommer flerbarnsfamiljer och ofullständiga familjer till godo.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till motionerna II: 68, I: 511 och II: 590.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om allmänna barnbidrag* utgår för barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran allmänt barnbidrag med 450 kronor för år. Sådant bidrag utgår också för i riket bosatt barn, som inte är svensk medborgare, förutsatt att barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket. Bidraget utgår från och med kvartalet efter det då barnet fötts eller rätt till bidrag eljest uppkommit till och med det kvartal, varunder barnet fyller sexton år.

Befinner sig barnet på anstalt, där kostnaderna för vården helt bestrides av statsmedel, eller betalar staten i övrigt hela kostnaden för barnets kost och bostad, utgår inte barnbidrag. Undantag göres dock för de fall, då barnet är inackorderat vid nomadskola. I detta fall skall bidrag således utgå.

Beslut angående barnbidrag ankommer på den barnavårdsnämnd, inom vars verksamhetsområde barnet är kyrkobokfört. Denna nämnd har även att ombesörja utanordning av bidraget. Tillsynen över barnavårdsnämndernas verksamhet med barnbidragen åvilar inom länet länsstyrelsen och utövas för riket som helhet av socialstyrelsen.

Enligt *lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag* skall i fall som anges i lagen, utöver allmänt barnbidrag, av allmänna medel utgivas särskilt barnbidrag. Sådant särskilt barnbidrag utgår efter inkomstprövning med högst 996 kronor för barn och år. Som allmänt villkor stadgas att barnet skall vara svensk medborgare, stadigvarande vistas i riket och vara under 16 år. Dessutom gäller, att barnet icke är berättigat till barnpension enligt lagen om barnpensioner (se nedan). Från regeln om medborgarskap finns vissa undantag. Bidragsberättigade är 1) barn, vars fader åtnjuter folkpensionsförmån, 2) barn, vars moder åtnjuter sådan förmån, om föräldrarna ej sammanbor och modern har vårdnaden om eller stadigvarande

bor tillsammans med barnet, samt 3) barn, vars moder är gift med annan än barnets fader, om styvfadern åtnjuter folkpensionsförmån och modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet. Beträffande adoptivbarn gäller i huvudsak enahanda bestämmelser.

Ansökan om särskilt barnbidrag prövas av pensionsnämnd. Beslutet jämte tillhörande handlingar överlämnas till pensionsstyrelsen, som efter granskning av beslutet utbetalar bidraget. Utbetalningen äger rum månadsvis.

Tidigare utgick särskilt barnbidrag jämväl till barn utom äktenskap, som fyllt tre år och vars fader var okänd. Från den 1 juli 1960 gäller emellertid jämlikt föreskrift i *lagen den 11 juni 1943 om förskottering av underhållsbidrag till barn*, att då faderskap ej fastställts beträffande barn utom äktenskap bidragsförskott skall kunna utgå. Därvid skall anses, att fadern genom rättens beslut eller avtal blivit ålagd att utgiva underhållsbidrag till barnet med 996 kronor om året från och med den månad, under vilken barnet fyllt 3 år, till och med dagen före den, då barnet fyller 16 år.

Jämlikt *lagen den 5 maj 1960 om barnpensioner* skall för barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit, utgå barnpension av allmänna medel. Som förutsättning gäller att barnet är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket samt icke fyllt 16 år. Adoptivbarn likställes med den avlidnes eget barn. Barnpensionen utgör för år räknat 1 400 kronor för barn, vars båda föräldrar avlidit, och 1 000 kronor för annat barn. Pensionen kan i vissa fall reduceras med hänsyn till utfallande livränta.

Ansökan om barnpension göres hos pensionsnämndens ordförande, som utan föregående prövning av pensionsnämnden har att insända ansökningen till pensionsstyrelsen. Finner styrelsen barnet vara berättigat till pension, skall styrelsen besluta om pensionens utbetalande.

Historik

Principerna för de allmänna barnbidragen har framlagts av *1941 års befolkningsutredning*. I sitt den 19 januari 1946 avgivna betänkande om barnkostnadernas fördelning med förslag angående allmänna barnbidrag m. m. (SOU 1946: 5) behandlade utredningen befolkningsfrågans ekonomiska sida och sådana samhällliga åtgärder till de barnfostrande familjernas förmån, som enligt utredningens uppfattning kunde medverka till att höja deras standard. Betänkandet utmynnade i, bland annat, förslag till införande av kontanta allmänna barnbidrag. Befolkningsutredningen föreslog, att bidragens belopp skulle bestämmas till 200 kronor. Utredningens förslag innebar vidare, att vid införande av allmänna barnbidrag de inom statsbeskattningen då förekommande barnavdragen skulle slopas. Den av utredningen förordade omläggningen förändrade icke nämnvärt läget för familjer med barn i in-

komstlägen mellan 10 000 och 15 000 kronor. För lägre inkomstskikt innebar den en påtaglig förbättring, för högre inkomsttagare åter en försämring.

Lagen om allmänna barnbidrag förelades 1947 års riksdag genom *proposition nr 220*. I propositionen anslöt sig *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, till tanken, att barnavdragen vid den statliga beskattningen skulle slopas vid införandet av allmänna barnbidrag. Beträffande bidragsbeloppens storlek framhöll departementschefen, att det under dåvarande förhållanden var tydligt, att det erfordrades ett väsentligt högre belopp än 200 kronor per barn och år för att garantera barnfamiljerna en tillfredsställande standard. Frågan om beloppets storlek var väsentligen en avvägningsfråga. För sin del ville departementschefen förorda, att beloppet bestämdes till 260 kronor om året. I anledning av propositionen väcktes *motioner* med yrkande om differentierade barnbidrag till förmån för de barnrika familjerna. *Riksdagen* avvisade emellertid motionsyrkandena och bestämde i enlighet med propositionen bidragsbeloppen till 260 kronor för barn och år.

Frågan om bidragsbeloppen omprövades av 1950 års riksdag i samband med *propositionen nr 241* om ändring i bland annat kommunal-skattelagen och lagen om allmänna barnbidrag. Till grund för propositionen låg ett av *ortsavdragskommittén* den 1 februari 1950 avgivet betänkande (SOU 1950: 5). I propositionen föreslogs, att barnavdragen vid den kommunala beskattningen skulle slopas och att barnfamiljerna skulle kompenseras härför genom en höjning av barnbidragen från 260 till 290 kronor. *Riksdagen* beslöt i överensstämmelse härmed.

Vid 1952 års riksdag hemställdes i *motionen II: 260*, att barnbidragen måtte höjas med 30 procent eller i avrundat tal till 380 kronor. *Andra lagutskottet* avstyrkte motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17. Utskottet förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t i ett läge som det dåvarande, då levnadskostnaderna var under ständig förändring, med uppmärksamhet följde utvecklingens inverkan på de sociala förmånernas faktiska värde och att Kungl. Maj:t — med beaktande av det statsfinansiella läget — för riksdagen framlade de förslag, som betingades av nämnda förändringar.

I en vid 1953 års riksdag väckt *motion II: 65* yrkades »att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen som nu utgår med 290 kronor, höjes till 500 kronor per barn och år». *Andra lagutskottet*, som behandlade motionen i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 7, hemställde att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. I sin motivering uttalade utskottet emellertid bland annat, att i det sociala reformprogrammet borde även ingå den höjning av dessa bidrag, som betingades

av levnadskostnadernas inverkan på barnfamiljernas standard, och möjligheterna att finansiera en dylik höjning borde sorgfälligt prövas.

I en vid 1955 års riksdag väckt *motion II:424* hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att barnbidrag icke skulle utgå för första barnet, men att bidrag skulle utgå för andra barnet med 290 kronor, för tredje barnet med 350 kronor och för fjärde barnet med 410 kronor samt att bidraget för varje ytterligare barn skulle höjas successivt med 60 kronor i förhållande till det som utgick för det näst föregående barnet. *Sammanatta stats- och andra lagutskottet* avstyrkte i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 4 motionen under anförande bland annat att det i avbidan på resultaten av de undersökningar som pågick inom 1954 års familjeutredning icke kunde komma i fråga att då genomföra förändringar beträffande de allmänna barnbidragen.

Frågan om höjningar av de allmänna barnbidragen togs upp i ett flertal *motioner* vid 1956 års riksdag. I ett motionspar hemställdes därjämte, att bidragen måtte indexregleras. *Andra lagutskottet* förklarade i sitt utlåtande nr 20 bland annat, att utskottet ansåg det ofrånkomligt att en höjning av de allmänna barnbidragen kom till stånd under år 1957. Utskottet föreslog riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om förslag till 1957 års riksdag om en sådan höjning. Utskottet fann det inte lämpligt att därvid, som i vissa motioner yrkats, begära att bidragen utformades på visst angivet sätt. *Riksdagen* beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Vid 1957 års riksdag framlades i *proposition nr 12* förslag om en höjning av de allmänna barnbidragens belopp. Till grund för förslaget låg bland annat ett av *1954 års familjeutredning* avgivet betänkande »Samhället och barnfamiljerna» (SOU 1955:29). Utredningen diskuterade bland annat argumenten för en intensifierad familjepolitik samt möjligheterna till ökat familjestöd kontantvägen och naturavägen. Utredningen utgick därvid från att barnbidragens ursprungliga effekt borde återställas och redovisade vissa siffror för att klargöra vilken höjning som skulle erfordras för att ernå detta syfte. Emellertid fann utredningen det tveksamt om en generell höjning av de allmänna barnbidragen skulle innebära det mest effektiva utnyttjandet av de resurser som kunde stå till buds för ändamålet. Eftersom stödet till varje barn inte på långt när uppgick till de faktiska barnkostnaderna, måste nämligen de barnrika familjernas standard bli förhållandevis låg. För att åstadkomma en med hänsyn till behovet mera effektiv fördelning av bidraget hade utredningen därför tänkt sig möjligheten av en höjning först från och med andra eller tredje barnet i de fullständiga familjerna. I fråga om de ofullständiga familjerna skulle emellertid, med hänsyn till dessas svårigheter, bidraget höjas redan från och med första barnet. Den ifrågasatta differentieringen skulle innebära, att de medel, som

vid en generell höjning skulle komma ettbarnsfamiljerna till godo, i stället överflyttades till flerbarnsfamiljerna. Utredningen anförde härom:

Det är visserligen sant att det första barnet innebär särskilt höga kostnader för familjen och krav på omställning av ekonomin, i praktiken ofta förknippad med att hustruns inkomst av förvärvsarbete faller bort eller i varje fall starkt reduceras. Barnbidraget för det första barnet innebär en viss lättnad i denna omställning, och ett avskaffande av detta bidrag bör därför inte ifrågakomma. De höga kostnader som är förbundna med det första barnet reduceras emellertid när barnet blir äldre; en lättnad av de speciella kostnader som inträder i samband med barnets födelse och tillsynen under den första perioden åstadkommes vidare naturligtast genom moderskapsförsäkringen.

Familjeutredningens betänkande samt de däröver avgivna yttrandena behandlades av en inom socialdepartementet tillkallad beredning, *familjeberedningen*, vilken den 18 september 1956 avlämnade en promemoria angående allmänna barnbidrag (stencilerad). I fråga om den av familjeutredningen diskuterade möjligheten att differentiera barnbidragen till flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas förmån underströk familjeberedningen det i en del remissyttranden framförda argumentet, att det vore oskäligt att ställa vissa familjer utanför en i och för sig påkallad kompensation för bidragets minskade realvärde. Beredningen anförde bland annat:

Om penningvärdet kvarstått oförändrat sedan 1947, lär det inte ha kommit i fråga att vid en översyn av de familjestödande åtgärderna minska bidraget till ettbarnsfamiljerna för att på så sätt erhålla mera medel till flerbarnsfamiljerna, och en höjning i nuvarande situation av bidragsbeloppen först från och med andra eller tredje barnet skulle för ettbarnsfamiljerna med ganska goda skäl te sig som genomförd på deras bekostnad. Därtill kommer att vad som ur barnbidragssynpunkt betecknas som ettbarnsfamiljer mycket väl kan vara familjer med flera barn över 16-årsgränsen och med de ekonomiska förpliktelser dessa för med sig.

Beredningen fann emellertid att ett system med graderade bidrag i och för sig var tekniskt genomförbart. Oavsett detta ansåg beredningen, att tveksamhet kunde råda beträffande angelägenheten av att införa en sådan differentiering i det generellt verkande systemet för allmänna barnbidrag. Beredningen anförde härom:

Att familjer med många barn även efter en höjning av nuvarande bidragsbelopp kommer att vara mera betygda än familjer med ett eller två barn lär vara ovedersägligt, och någon fullständig utjämning härvidlag, för alla familjer och alla inkomstklasser, förefaller för närvarande otänkbar. Å andra sidan är det inte självklart, att ett förstärkt stöd till de mera betygda barnrika familjerna bäst erhålles genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Beredningen vill här erinra om att inkomstprövade förmåner, var-

vid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, kan medföra en differentiering till flerbarnsfamiljernas fördel som i de fall där ekonomin verkligen är ansträngd blir betydligt mera effektiv än om förmånerna göres helt generella.

Beredningen tog även upp frågan om indexreglering av barnbidragens belopp. Den uttalade dock, att den funnit det ligga utom ramen för dess uppdrag att taga ställning till frågan om en anpassning av barnbidragen till framtida förskjutningar i prisnivån. Beredningen anförde emellertid följande synpunkter beträffande de tekniska förutsättningarna för en sådan anpassning:

Enligt lagen den 29 juni 1946 om folkpensionering skall socialstyrelsen beräkna förhållandet mellan det allmänna prisläget under varje månad och prisläget i december 1951. På grundval härav fastställer Konungen det procenttal (pensionspristalet), som utmärker angivna förhållande. För varje hel mångfald av tre, varmed detta pensionspristal överstiger 100, göres så mot prisstegringen svarande indextillägg till utgående pensioner.

En liknande anordning skulle kunna tänkas beträffande allmänna barnbidragen. Liksom det för folkpensionerna gällande pensionspristalet kan ett »bidragspristal» beräknas på grundval av konsumentprisindex och med utgångspunkt från prisläget under en i lagen fastställd tidrymd.

En annan fråga vore i så fall hur stora prisändringar som skulle kunna tillåtas utan att en justering av bidraget vidtages. Hänsyn måste härvid tagas till angelägenheten av att barnavårdsnämnderna inte belastas med alltför täta ändringar av beloppen med det merarbete, i vissa fall omprägling av tryckande registerplåtar etc, som sådana för med sig. En ordentligt tilltagen marginal, förslagsvis 10 indexenheter, bör övervägas. Av samma skäl som det anförda bör ändring av bidragsbeloppen inte kunna ifrågakomma mer än högst en gång per år.

I den förenämnda *propositionen nr 12 till 1957 års riksdag* föreslogs en höjning av de allmänna barnbidragens belopp till 400 kronor för barn och år. I samband med propositionen behandlades ett flertal *motioner*. Bland dessa må nämnas *motionerna I: 329* och *II: 475*, i vilka föreslogs slopande av barnbidraget till yngsta barnet i varje familj, höjning av bidraget till 650 kronor för övriga barn samt en förstärkning av moderskapshjälpen i fall då barnaföderska icke hade eljest till allmänt barnbidrag bidragsberättigat barn med 800 kronor att utbetalas i tre delposter under barnets första levnadsår; *motionen II: 360* i vilken hemställdes, att riksdagen måtte besluta bl. a. att barnbidraget för första barnet i fullständiga familjer skulle utgå oförändrat med 290 kronor per år samt att bidraget för första barnet i ofullständiga familjer ävensom bidraget till alla övriga barn skulle utgå med 400 kronor per år; *motionerna I: 87* och *II: 90*, i vilka hemställdes att riksdagen måtte hos regeringen hemställa om skyndsamt utredning för införandet av indexreglering av de allmänna barnbidragen; samt *motionen*

II: 394, i vilken föreslogs att riksdagen måtte besluta att de allmänna barnbidragen indexreglerades enligt samma grunder som gällde för folkpensionerna.

Sammansatta stats- och andra lagutskottet avvisade i sitt utlåtande nr 2 tanken på en differentiering av de allmänna barnbidragen samt hemställde om bifall till propositionen. I frågan om indexreglering yttrade utskottet:

Utskottet delar den i motionerna *I: 87* och *II: 90* samt *II: 394* framförda åsikten, att det är angeläget att tillse att barnbidragsförmånen icke urholkas till sitt värde till följd av en inflationistisk utveckling. Det är därför angeläget att statsmakterna noga följer utvecklingen och vidtager de till buds stående åtgärder som betingas av behörig omtanke om barnfamiljerna. Att härvid, såsom i motionerna föreslagits, binda de allmänna barnbidragens belopp vid en indexreglering finner dock utskottet icke påkallat eller lämpligt, varför utskottet avstyrker jämväl dessa motioner.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Vid 1958 års A-riksdag föreslogs i motionerna *I: 268* och *II: 339*, att det allmänna barnbidraget till det äldsta med hänsyn till sin ålder bidragsberättigade barnet i varje familj slopades och att barnbidragen till övriga barn differentierades till beloppen. Sålunda skulle bidraget utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor till varje ytterligare barn. Beträffande s. k. ofullständiga familjer föreslogs ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke blev berättigat till allmänt barnbidrag. *Andra lagutskottet* avstyrkte i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 7 motionerna och anförde därvid bland annat följande:

Ett genomförande av motionärernas förslag skulle — om man bortser från de ofullständiga familjerna — medföra en försämring jämfört med vad nu gäller av barnbidragsförmånerna för alla familjer med upp till fyra barn, det vill säga för det allt övervägande antalet barnfamiljer. En sådan försämring skulle stå i dålig samklang med den generella höjning av de allmänna barnbidragen som beslöts vid föregående års riksdag och kan enligt utskottets mening icke heller försvaras med utgångspunkt från de hänsynstaganden som legat till grund för senare års familjepolitik i vårt land. Den kompensation för bortfallet av barnbidrag som motionärerna tänker sig genom införande av barnavdrag i beskattningen skulle inte bli av så stort värde för de lägre inkomsttagarna, oaktat just för dessa grupper behovet av hjälp till barnkostnaderna måste anses störst. Den förstärkning av stödet till de stora barnfamiljerna som kan vara erforderlig bör enligt utskottets mening åvägabringas på ett annat sätt än genom en differentiering av de allmänna barnbidragen. Det torde icke behöva råda delade meningar om att inkomstprövade förmåner, varvid inkomstprövningen sker med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen, i fall där ekonomin är verkligt ansträngd bör kunna verka betydligt effektivare till flerbarnsfamiljernas fördel än generella

förmåner. En stor del av de familjestödjande åtgärderna i vårt land sker också med utgångspunkt från sådana grunder.

Samma yrkanden väcktes i *motioner* vid 1958 års B-riksdag, 1959 års riksdag och 1960 års riksdag. Vid samtliga tillfällen avsågs motionerna under åberopande av nyssnämnda motivering.

Genom beslut av 1959 års riksdag höjdes i anledning av förslag i *propositionen nr 169* de allmänna barnbidragens belopp till 450 kronor för barn och år. Ökningen var avsedd att utgöra en kompensation till barnfamiljerna för den höjning av levnadskostnaderna som den i *propositionen nr 162* till samma riksdag föreslagna allmänna varuskatten väntades medföra.

De höjda barnbidragen utgår från och med den 1 januari 1960.

Utskottet

De allmänna barnbidragen tillkom genom beslut vid 1947 års riksdag som en ersättning för de dittills utgående barnavdragen vid den statliga beskattningen och fastställdes till 260 kronor per barn och år. Då barnavdragen år 1951 slopades jämväl vid den kommunala beskattningen, höjdes barnbidragen med 30 kronor som kompensation därför. År 1957 höjdes bidragen ånyo, denna gång med hänsyn till den penningvärdeförsämring, som ägt rum sedan bidragen infördes. Bidragens belopp ökades därvid till 400 kronor per barn och år. Det framhölls emellertid, att en än större höjning skulle ha krävts, om bidragen skulle återfå sitt ursprungliga realvärde, men att det tillgängliga budgetutrymmet icke medgav en höjning i hela den utsträckning som motsvarade förskjutningen av penningvärdet. I samband med införandet av den allmänna varuskatten höjdes de allmänna barnbidragens belopp från den 1 januari 1960 till 450 kronor för barn och år. Ökningen var avsedd att utgöra en kompensation till barnfamiljerna för den höjning av levnadsomkostnaderna, som den allmänna varuskatten väntades medföra.

I förevarande motioner upptages till behandling ett flertal frågor angående de allmänna barnbidragen och stödet i övrigt till barnfamiljerna. I motionerna I:52 och II:68 hemställs sålunda, att frågan om indexreglering av de allmänna barnbidragen måtte utredas, varvid indexregleringen av folkpensionerna i huvudsak skulle kunna tjäna som förebild. I motionerna I:511 och II:594 yrkas, att barnbidragen måtte höjas förslagsvis till 600 kronor per barn och år samt att de indexregleras. Vidare hemställs i dessa motioner om utredning angående en långtidsplan syftande till att samhällets stöd skall motsvara minst en tredjedel av barnkostnaderna och att enföräldersfamiljerna får ett stöd som gör deras barn mera ekonomiskt jämställda med andra. I motionen II:590 slutligen föreslås i första hand en differentiering av de allmänna barnbidragen. Förslaget innebär att barnbidrag i

familjer, där föräldrarna sammanlever, skall utgå först för det näst äldsta av eljest bidragsberättigande barn med 650 kronor och för varje följande barn med 750 kronor samt att moderskapshjälpen förstärkes i fall då barnaföderska icke har eljest till allmänt barnbidrag bidragsberättigande barn med ett extra barntillägg på 900 kronor att utbetalas i tre delposter under barnets första levnadsår. I de ofullständiga familjerna skall barnbidrag utgå med 650 kronor jämväl för första barnet. Därest dessa förslag icke skulle vinna riksdagens bifall, hemställles i andra hand om utredning och förslag om en sådan förskjutning i stödet till barnfamiljerna att barnbidragen i högre grad kommer flerbarnsfamiljer och ofullständiga familjer till godo.

Det är uppenbart, att en stegring av levnadskostnaderna är för barnfamiljer och i synnerhet flerbarnsfamiljer mer kännbar än för familjer utan barn. Det är under sådana omständigheter nödvändigt, att med uppmärksamhet följa prisutvecklingens inverkan på barnfamiljernas ekonomi och att vidtaga till buds stående åtgärder för att förhindra ogynnsamma verkningar på dessa familjers levnadsstandard. En enligt utskottets mening viktig väg härvid är att barnbidragens belopp och utformning ges en lämplig avvägning. Vid en sådan avvägning måste man beakta, att barnbidragen utgör en kompensation för de tidigare utgående barnavdragen vid den statliga och kommunala beskattningen. Med stigande levnadskostnader måste från denna utgångspunkt helt naturligt bidragen anpassas uppåt. För att barnfamiljernas standard inte skall släpa efter framstår det dessutom som skäligt att barnbidragen justeras med hänsyn till den allmänna standardhöjning som sker i landet. Det skall dock understrykas, att denna synpunkt icke väger lika tungt i fråga om barnbidragen som beträffande folkpensionerna. Barnfamiljerna är nämligen icke på samma sätt beroende av barnbidragen som folkpensionärerna av pensionerna. Dessa utgör ju i många fall den enda inkomsten, medan barnfamiljerna utöver barnbidragen har inkomster, som i allmänhet följer icke blott penningvärdeförändringen utan även den allmänna standardhöjningen.

Mot bakgrund av det nu sagda vill utskottet ifrågasätta, huruvida barnbidragen för närvarande är rätt avvägda med hänsyn till den utveckling som ägt rum. Redan av siffror, som redovisats av 1954 års familjeutredning, justerade med hänsyn till kostnadsutvecklingen därefter, framgår att bidragens realvärde i dag ligger under deras ursprungliga värde. Detta gäller i än högre grad om man gör en jämförelse mellan bidragens skatteutjämnande roll i dag och 1947. Utskottet är emellertid medvetet om att höjningen av barnbidragens belopp alltid måste ställas i relation till förefintliga statsfinansiella resurser.

Under åberopande av vad sålunda anförts anser utskottet det angeläget, att de allmänna barnbidragen göres till föremål för översyn. Vid en sådan torde såväl möjligheterna till en höjning av bidragens belopp som frågan

om en indexreglering av dessa kunna bli föremål för övervägande. Det kan också ifrågasättas, huruvida man inte vid översynen jämväl bör särskilt beakta flerbarnsfamiljernas och de ofullständiga familjernas situation. Riksdagen har vid tidigare tillfällen tagit avstånd från en differentiering av barnbidragens belopp kombinerad med slopandet av bidraget till det första barnet. I det avseendet intar utskottet fortfarande samma ståndpunkt. Däremot anser utskottet att det kan i samband med översyn i syfte att förbättra stödet åt barnfamiljerna genom allmänna barnbidrag vara befogat att undersöka, huruvida flerbarnsfamiljerna och de ofullständiga familjerna bör få större del av en sådan förbättring än enbarnsfamiljerna. Att begära en långtidsplan av det innehåll, som föreslås i motionerna I:511 och II:594, anser utskottet däremot icke påkallat.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen i anledning av

- 1) motionerna I:52 och II:68,
- 2) motionerna I:511 och II:594, samt
- 3) motionen II:590

måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av de allmänna barnbidragen i enlighet med vad utskottet anförts; samt

B. att motionerna I:52 och II:68, I:511 och II:594 samt II:590, i den mån de icke kan anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 mars 1961

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Strand, Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Carlqvist, fru Gärda Svenson, herr Birke och fröken Nordström;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Rimmerfors, Odhe, Wahlund, Fredriksson, fru Eriksson i Ängelholm, herrar Björkman och Svensson i Kungälv.